

A HASONMÁSBAN KÖZÖLT LEVELEK SZÖVEGE

I.

(*Báróczi Sándor* alsófehérmegyei születésű író és műfordító, a magyar királyi testőrség alezredesének Bécsben, 1802 november hó 30-án kelt levele *Gróf Széchényi Ferenchez*, a Magyar Nemzeti Múzeum alapítójához.)

Kegyelmes Uram!

Extzellentziád Magyar könyvtárjának három részből álló laistromát, melynek birtokára engemet is érdemesíteni méltóztattott, vettem illendő tisztelettel, és, amennyire futó szemekkel beléje tekintettem, bár mely szép emlékeztető régiségeket itéllyek is benne feltanáltatni, betesebbé tészí, mindazonáltal, ezt a nagy gyűjteményt Extzellentziádnak azon Hazája hasznát sijtető tzéllya, mely által annak gyümölsézből, ajtaja mindenek előtt nyitva lévén, sok érdemes Hazájafiait részeltetni, és Országunknak belsőbb esmerettségében utasítani szándékozik.

Egyedül tsak azt fájlalom, Kegyelmes Uram, hogy a könyvvizsgáló-szék kérlelhetetlen keménysége meg foszt attól az édes gyönyörűségemtől, hogy azon oszlopnak, melyet Excelentziád a háládatos Maradék szívében emel magának, én is egy pár kövel nem segélyhettem alkotását.

Már egy néhány esztendeje, hogy: A Mostani Adeptust, vagyis a Szabad Kőművesek Valóságos titkát, – és Amáliát, vagyis az igaz nemes szívnek némely jeleit – amazt Frantziából, ezt pedig Németből Magyarra fordítottam: de minthogy a mostani gyanús Századnak igenis messze kiterjedő gondossága az elsőt a mojkoknak eledelére ítélte; a másodikat pedig ama nélkül, bizonyos októl viseltetvén, ki adni nem akarom, tsak alig ha az örökös éjtzakának mély setéttsége nem fogja mind a kettőt megemészteni. De akár mi légyen is valaha ezeknek sorsok, egyedül tsak azt említem, hogy kívánnám Excellentziádnak rollam lett megemlékezését ugyan azon elmésséggel meg köszönhetni, mint amely háládatossággal azt fogadom; aminthogy minden tehetségemet is arra fordítottam, miként Extzellentziádat arról tsalhatatlanul meg győzzem. hogy senki sintsen, ki hevesebb indulattal légyen

Kegyelmes Uram

Extzellentziádnak

alázatos szolgája,
mint Bárótzsi Sándor
Oberst-Leut.

Béts, 30dik 9br 802.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának kéziratárában.)

II.

(*Báró Jósika Miklósnak*, az erdélyi származású regényírónak Szurdokon, 1842 december 4-én kelt levele *Kőváry Lászlónak*, a tordai születésű tudósnek. Kőváry a levél keltezésékor, mint 22 éves ifjú, táblai írnok volt Marosvásárhelyen.)

Dec: 4: 1842. Szurdok.

Kedves Kővári Úr!

Önök sorait s' becses küldeményét vettem, s' megvallom annak elolvasása után nagy kísértetben voltam derék szerzőjének egy könyelmű ígéretet tenni, olyat, mellyet alig lettem volna képes teljesíteni – az adott szó pedig szent s' így azt óvakodva kell adnunk. – Jelenben mintegy 14 kötetre menő különböző dolgozatimat az újabb időkből készítem sajtó alá – s' így önre bízom megítélni, ha hatalmamban álland-e szép vállalatához még most munkás kezet nyújtani. – Egyébiránt ha e halmazt leráztam nyakamról, nem mondom, hogy én is hevesen nézendém azt. – Vegye ön ezen őszinte nyilatkozatot úgy a' mint adva van, s' mentse ki ezúttal állandoul,

Szivességgel legkészebb szolgáját
Jósika Miklóst.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának kéziratárában. Kőváry becses küldeménye a „Székelyhonról” című műve lehetett, mely a 22 éves ifjú tollából 1842-ben jelent meg Kolozsvárott.)

III.

(*Báró Kemény Zsigmond* erdélyi származású regényírónak, politikusnak, az Erdélyi Hiradó, utóbb a Pesti Hirlap vezéralakjának hely és kelt nélküli levele *Petőfi Sándorhoz*. A levél a bennefoglaltak alapján megállapíthatóan 1848 október 7. és 10. közt íródott.)

Édes Petőfi!

Az nap estve, hogy cikkét átvettem, jött meg a' bécsi forradalom híre. Nekünk minden erőt oda kell centralni, hogy a' király közinkbe jöjjön. Erre most kettős kilátásunk van. Nincs módja mást választani mint Budát, vagy Prágát. Az utóbbikat lehetetlen akarnia, annélkül, hogy ne kockáztassék a' dynastia sorsa. Ha Budapest számára akarjuk mi őt úgyszólván a' többi tartományok elöl elfoglalni; akkor nem volna eszélyes olly lapba, melly leginkább agitál a' trónnak idetétele iránt (áthuzva: mellett), – azon doctrina mellett közölni nyilatkozatot, melly őt természetesen visszarettené. Sőt általában hasznosnak látnám, ha illy határozó perczen, minden szózat az állomány körüli doctrinák valamelyikének elsősége fölött most egyelőre fölfüggesztésék, Győzzen később a' mi jó. Én azt hiszem, hogy a jelen perczen jobb semmi sem lehet, mint ha a' csehek törekvése meghiu-

sulna az által, hogy uralkodónk általunk vétetnek körül. Ez okból kérem (kérem) ne vegye rossz neven, ha cikkét a' bécsi eseményekkel egyszerre közzé nem tehetem. Mert ily tett szintűgy visszajesztés volna, mint a' bécsi barricad s utoljára is a' tiroliak vagy csehek nyernének általa. Én érzem: mivel tartozom e' határozó pillanatoknak. Az elsőért nem merek ártani a' másodiknak.

Még egyszer ismetlem ne vegye rossz neven, hogy cikkét a' legújabb körülmények közt nem adhatja

barátja
Kemény.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának kéziratárában. Kemény, mint a Pesti Hirlap ekkori szerkesztője, szemben állt a szélsőséges megnyilatkozásokkal. Petőfi viszont erősen hajlott a köztársaság felé. Cikke, amit Kemény visszautasított, bizonytalannal amellet szólt.)

IV.

(*Gyulai Pálnak*, az erdélyi származású tudósnak és publicistának Kolozsvárt 1851 június 12-én kelt levele *Prielle Kornéliához*, az 1826-ban született kiváló drámai színésznőhöz.)

Kolozsvár, Jun. 12. 851.

Tisztelt Cornélia!

Elmenetelekor ígertem volt, hogy olykor olykor írok kegyednek s még eddig egy betűt sem írtam. Ez azt hiszem nem első csalódása kegyednek s bizonyára a legfájdalom nélkülibb. Nekem is nem első fillentésem ez s bizonyára nem is az utolsó. Kegyed sokat csalódott, s ez a kicsiny nem fájhat: én sokat fillentettem s így engem sem hánthat igen nagyon lelkiismeretem. És így quittek lennének – hanem ez nem azt teszi, hogy örökösön azok maradjunk. Im én most e levéllel adóssá teszem s a választ, mint nyugtatványt az adósság kifizetésének, elvárom.

De én istenem már most miről írjak?

Zúg a fejem a theologiától s eszmélni is alig tudok annyi a dolgom... Elgondolkozom valjon mi lenne kedves kegyed előtt... Ahá tudom már... Kálmán öcsénk. De mit írjak róla, hisz ő mindent megírt a mit jónak látott, a mit rossznak lát pedig nem illik hogy megsúgjam csupa barátságból. Még is annyit írhatok róla, hogy az első napokban igen halvány volt s nem is mosolygott, de már a második héten jött a színe, a harmadikban kacagni is tudott, hanem azért nem feledte el kegyedet – legalább ő azt mondja – s mód nélkül várja a telet, hogy viruljon föl tavasza... Hanem ez aligha mulattatja kegyedet... Jobb lesz Miklósról írni ő mulatságosabb gyerek. Neki az első nap nagy volt ő kétségbeesése, de már a második nap elfeledte, hogy tegnap mi baja volt most pedig kineveti téli fájdalmait.

Pedig ő George Sandból tanulta a szerelmet. De úgy veszem észre ez sem igen mulatságos. Hiába én igen rossz mulattató

vagyok. Azért hát elhagyva ezeket olyanokról írok, mik inkább körömbe tartoznak.

Lendvay és Lendvayné három hétig vendégszerepeltek Kolozsvártt. Kegyedet inkább Lendvayné vendégszereplése érdekli. Őt most nem szerette annyira a közönség, mint ezelőtt hat évvel, hogy oly szerepben is fellépett, mellyet kegyed itt játszott, Jennyben Robin tanárban. A nagy közönség inkább szerette kegyedet, mint őt. A közönségnek sokban igaza volt. de egy jelenést még is hasonlíthatlanul játszott.

Hanem megengedje kegyed. A levelem elejét józanul kezdém, ezt pedig mámorosan írom. A búcsúpohár erős borral volt tele. Azért engedjen meg, mind a rossz betűkért, mind azon zagyválékért, mellyet elvasand e lapon, s mely egy íróféle embernek nem igen nagy becsületére válik. Nem is akartam bevégezni, de Feri ösztönzött reá. Egy hét mulva más levelét veend tőlem s attól számítsa levelezéseim (!) cyclusát.....

Most nem tudok gondolkozni.

Az ég áldja meg kegyedet

barátja

Még egyszer engedelmet kérek.

Gyulai Pál.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának kéziratárában.)

V.

(*Petelei István* erdélyi író, újságíró levele a szintén erdélyi *Gyulai Pál*hoz, a pesti egyetem irodalomtörténeti professzorához. Kelt Kolozsvárott, 1885 május 26-án.)

A Kolozsvári Közlöny Szerkesztősége.

Kolozsvártt, 1885 Május 26.

Nagyságos Uram! Ezt a Tolstoj féle címnélküli regényt (nem is regény ez, hanem olyan féligaz, félköltött apróságokból, csodaszép apróságokból allo „beszéd” cyclust) én közöltem a Kol. Közlönyben.

Bizony olyan hangulatos dolog a milyent mi nem tudunk csinálni. Egész tanfolyam lenne a tanulni vágyó sok sok magyar irkafirkálóra.

Helmeczi az a ki fordította, úgy kívánja, hogy én küldjem el Nagyságodnak kérve, hogy válaszoljon szándéka iránt. Kérem is.

A cím nélküli regényhez bevezetést kellene írni. Helmeczi ezt is elvégezhetné. A regény megszakad – mint az Anyegin – e félbeszakítás történetét tán kellene mondani.

Ha Nagyságod kegyes lesz válaszolni a levelét majd én juttatom a Helmeczi kezébe.

Nagys. Gyulai Pál úr.

Mély tisztelettel
Petelei István.

(Eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának kéziratárában.)